

De wetten van inwerking van twee zenuwstelsels op elkander, of de uitstooting der hoogstgeorganiseerden, in den strijd des levens in de menschelijke maatschappijen : natuurhistorisch- zenuwphysiologische studie

<https://hdl.handle.net/1874/235024>

mm 11/20

La I, 17

DE
WETTEN VAN INWERKING

VAN

TWEE ZENUWSTELSLS OP ELKANDER

OF

DE UITSTOOTING DER HOOGSTGEORGANISEERDEN, IN DEN
STRIJD DES LEVENS IN DE MENSCHELIJKE
MAATSCHAPPIJEN.

NATUURHISTORISCH-ZENUWPHYSIOLOGISCHE STUDIE

VAN

DR. C. H. THIEBOUT, CH^z.

UTRECHT,
P. W. VAN DE WEIJER.

Stoom- Boek- en Steendrukker.

1871

WETTEN VAN INWERKING

VAN

TWEE ZENUWSTELSELS OP ELKANDER.

DE
WETTEN VAN INWERKING

VAN

TWEE ZENUWSTELSLS OP ELKANDER

OF

DE UITSTOOTING DER HOOGSTGEORGANISEERDEN, IN DEN
STRIJD DES LEVENS IN DE MENSCHELIJKE
MAATSCHAPPIJEN.

~~~~~

NATUURHISTORISCH-ZENUWPHYSIOLOGISCHE STUDIE

VAN

DR. C. H. THIEBOUT, CH^z.

~~~~~

UTRECHT,
P. W. VAN DE WEIJER.

Stoom- Bock- en Steendrukker.

AAN MIJNE BEIDE LEERMEESTERS:

DOUWES DEKKER

EN

Dr. PRAHL

WORDT DEZE ARBEID

MET

DE MEESTE HOOGACHTING

ALS EEN KLEIN BEWIJS VAN ERKENTELIJKHEID

OPGEDRAGEN.

VOORWOORD.

Het gronddenkbeeld van de volgende schets is: dat alle menschen, even zoo goed als de lagere organische vormen, in de ons bekende natuur, geladen zijn met eene zekere hoeveelheid dierlijke electriciteit, die uitstroomt van het zenuwstelsel.

Onbewust wordt eene zekere hoeveelheid van dit fluïdum van den een op den ander overgedragen, d. w. z. alle organische wezens werken inducerend op elkander.

Zoo wordt de toestand van het zenuwstelsel van den eenen, op eigenaardige wijze veranderd door de tegenwoordigheid van anderen, en zal de een, aangezien door den ander stroomingen worden opgewekt in zijne hersenen en ruggenmerg, onder den invloed van den laatsten beginnen te denken, te gevoelen en te handelen.

Dit zal dan geschieden, wanneer de laatste, die de hoogst georganiseerde zij, zwijsend met den tweede in contact komt.

De lager georganiseerde is dan in den toestand van rapport, en onbewust onder eens anders magnetisch-inducerende kracht.

Zoo kunnen de hoog-georganiseerden onder hun invloed de lageren laten denken, gevoelen, spreken en handelen, wanneer zij verbergen wat er in hen omgaat.

De lageren zijn dan te vergelijken met de machineriën van de hoogereren, maar zij zijn niet tot zelfbewustheid gebragt.

Dit geheim der Natuur is waarschijnlijk reeds door Pythagoras ingezien, die zijne discipelen beval om de twee eerste

jaren te zwijgen, om zodoende magt over het menschdom te verkrijgen 1).

Wanneer de hooger-georganiseerden evenwel hunne natuur tot uiting brengen, zoo zal daardoor een gewaarwording van onmagt bij de lageren worden te weeg gebragt, en zij zullen tegen de natuur van de anderen beginnen te reageren, instinctmatig.

De lageren zullen het instinct, dat zij meenen dat hen leidt tot uitbreiding van de subjectieve magt, volgen, en door de leugen de hoogereren trachten te vernietigen.

De leugen wordt aangenomen door de andere lagere naturen, liever dan de waarheid, omdat het in de natuur van ieder mensch is, waar te zijn, en omdat het ongelijksoortige in de geheele natuur elkander aantrekt.

Dit is de magt van den laster, waardoor voorstellingen worden opgewekt, die als magnetische krachten de vrije zenuwwerking van de hoogereren zullen belemmeren, en zijn organisme van de wetten van de natuur afbrengen.

Zoo ontstaat er dan een strijd van alle lageren tegen de hooger-georganiseerden, die hunne of hare natuur tot uiting bragten.

De strijd van de lageren is onbewust, omdat zij de hoogere naturen niet verklaren kunnen, en uitgaande van het gevoelsleven, eigenlijk eene aanhoudende opeenvolging van reflexiebewegingen, waarbij de grootere hersenen niet behoorlijk in het spel zijn.

Maar desniettenstaande werken de magnetische krachten van de convicties van de lager georganiseerden, (waarbij een bijzondere spanningstoestand van de hersenorganen moet gedacht worden), onophoudelijk verstorend op de zenuwstelsels van de hoogereren, en brengen hen in ziekte (physiologische zenuwstoornis) en smart.

Het verzet van de lagere naturen tegen de hoogereren, openbaart zich altijd bij de krachtigste uiting hunner of harer

1) John Fellows. The mysteries of freemasonry. London. Reeves and Turner, 233. Strand 1866 pg. 186—200.

naturen, vooral bij het uitspreken der denkbeelden en bij de liefde.

Men tracht hunne denkbeelden omver te halen, en hunne liefde te verstoren, gedreven door het instinct.

En door de magt van velen, waartegen het organisme van de hoogere natuur niet bestand is, slaagt men daar dikwijls in.

Dit is de sterkste openbaring van het beginsel van „struggle for live” in de menschelijke maatschappij, dat ons verklaard is door de filosofen Hobbes en Darwin.

Als slagtoffers van dien strijd, waarbij de natuur der hoogstgeorganiseerden (die daardoor gekenmerkt zijn, dat zij fijngevoelig, mededeelzaam, vrijgevig, vergevingsgezind tot in de hoogste mate goedhartig, vernuftig zijn, en waarvan het hoogste geluk en de vooruitgang voor de menschheid uitstroomt) wordt te gronde gerigt, zijn te beschouwen, in onzen tijd „de krankzinnigen en vrije vrouwen.”

Het gronddenkbeeld van deze schets is verder:

Dat de instinctmensch, die niet door filosofie, wetenschap en kunst gevormd is, alleen de magt vreest, op de magteloozen neervalt, en zich ten koste van die magteloozen verheft, of zich daarmede vermaakt, zoover als de banden waarin de regter en regtsbedeeling hem houdt, hem dit toelaat, of liever zoover als hij vreest voor de publieke meening.

Dat het derhalve waarschijnlijk kan geacht worden, dat waar eenmaal door den strijd van de lageren tegen de hoogereren, de natuur van zeker individu zoo verstoord is, dat men er in geslaagd is het voor krankzinnig of vrije vrouw, door de meening van velen, te verklaren, men voort zal gaan, onophoudelijk tegen die hoogere natuur in te druischen, en het lijden daarvan te verhoogen, hetgeen gepaard gaat met de meest intense physiologische stoornissen.

Mijn grondstelling is vervolgens, dat de dagelijksche onderzinking leert, dat men zulk een individu slechts in zooverre huldigt en ontziet, als het dient tot vermaak en tijdverdrijf, maar dat daar, waar het in het minst in conflict komt met het egoïsme van zeker instinctmensch, men het de regten tracht te ontnemen die aan zijne of hare natuur toekomen.

De natuurphilosophie leert dat de krankzinnigen en vrije vrouwen de hoogst-georganiseerden zijn, wat bouw, maaksel, aanleg, enz. betreft.

De regten van de hoogst-georganiseerden in de natuur, dienen het hoogste en uitgebreidste te zijn, of met andere woorden de behoeften van hen zijn het grootst.

En juist druischt men met waanzinnige woede op die naturen in, tracht hen met dierlijk geweld uit eene maatschappij te drijven, en brengt hen in de krankzinnigen-gestichten of bordeelen.

Ik beweer voorts, dat de stoornissen in het organisme van de lijders en lijderessen boven vermeld, en de oorzaken dat zij afgevoerd zijn van hunne natuur, niet uitgegaan zijn van hen zelve maar van de buitenwereld.

De taak die de verhevenste is in de menschelijke maatschappij, om de menschelijke natuur te beschutten tegen de inwerking van stoornissen van buiten, hetzij die stoornis uitgaat van andere menschen of lagere parasieten, is opgedragen aan den medicus.

Daarom zijn deze letteren opgedragen aan mijne medische vakgenooten.

Zij die gewapend met uitgebreide kennis van physiologie, anatomie en psychologie, zich ten doel stellen den natuurgeneeskundigen weg te bewandelen, en de oude drogredenen van geneesmiddelleer en het toedienen van vergiften hebben wegge worpen, zij die Bock en Hahn 1) en zoovele anderen, een Donders, Kühne, Herz en Rienderhoff volgen, en tot de bewustheid zijn gekomen, dat de philosophie bovenal een rigtsnoer dient te zijn voor den kliniek, mogen hunne denkbeelden kunnen aansluiten aan deze schets! Dat wensch ik van harte.

Het is mijn doel geweest voornamelijk daarop te drukken,

1) De rigting der rationele natuurphilosophische geneesmethode wordt aangegeven in:

Dr. Theodor Hahn, Arzt an der Heilanstalt auf der Waid bei St. Gallen. Praktisches Handbuch der naturgemäßen Heilweise. 3te Auflage, Grieben, Berlin.

dat de strijd des levens in de menschelijke maatschappij als een grondoorzaak te beschouwen is, van de grootste en meest geweldige zenuwstoornissen, en dat het een eerste taak van den arts dient te zijn, het organisme van den patient te beschermen tegen dien weerstand.

Niet minder wensch ik als natuurphilosoof de studie van de theorie van Darwin en zijne volgelingen met drang aan te bevelen, aan iederen medicus.

Nog een hoofdzaak heb ik getracht met scherppte aan te geven, n. m. deze: dat de opmerkzaamheid van de wetenschappelijke wereld daarop worde gevestigd, „hoe een bepaald menschelijk zenuwstelsel, onder den invloed van zeker ander bepaald menschelijk zenuwstelsel, indrukken opneemt, en daardoor gewaarwordingen verkrijgt.”

De hoofdwetten welke door mij in de Amsterdamsche Courant, 18 Jan. 1871, aangaande de inwerking van twee zenuwstelsels zijn bekend gemaakt, zijn voor het overige hier nader omschreven, en het een en ander is daarbij toegevoegd, zoo ver tijd en gelegenheid mij dit toelaten.

Dr. C. H. THIEBOUT, CHz.

DE WETTEN VAN INWERKING VAN TWEE ZENUWSTELSLS OP ELKANDER.

ZIELKUNDIGE STUDIE

VAN

Dr. C. H. THIEBOUT.

Vele laatsten zullen de eersten zijn,
Vele eersten de laatsten.

JEZUS.

Wanneer wij de geschiedboeken opslaan, waarin de vruchten van de arbeid der groote mannen aan ons vertolkt worden, en wij dringen meer en meer door tot hun inwendige leven en lijden, zoo ontmoeten wij vele namen die in hun tijd weinig geacht waren, ja ten zeerste het mishagen van hunne medemenschen hebben opgewekt, omdat de gedachten, die zij uitspraken, niet begrepen werden, en de medeburgers uit den zaligen toestand van rust en zelfbehagen, waarin zij een tijd lang verzonken waren, door die gedachten losgerukt werden.

Hoe verder wij teruggaan in de wereldgeschiedenis, des te sterker en onmedoogender waren de vervolgingen, die men zulke mannen aandeed, en dat alleen omdat zij een denkbeeld openbaarden, dat niet strookte met de heerschende begrippen en voorstellingen van hunnen tijd, en met de opinie van diegenen, die zich als aanvoerders van het volk waaronder zij leefden hadden opgeworpen.

Het was de tegenstrevende wil hunner omgeving, waarmede zij te kampen hadden, en waardoor talloze krachten werden

opgewekt, die hen in hunne natuur en lievelingsdenkbeelden te keer gingen.

Terwijl zich de menschheid even als vee op den slagbank laat brengen door den despoot en diplomaat, zoo schijnt zij altijd den filosoof en dichter, of in het algemeen den natuurmensch, met alle krachten te vervolgen, hem die zijn tijd met nieuwe denkbeelden bevrucht, en waarvan de magt in den vorm van „knowledje” in ruime hoeveelheden uitstroomt.

Aangezien in alle tijden dit verschijnsel wordt waargenomen, en hoogstens een medelijdend beschermheerschap te wachten was, voor hem, die het waagde nieuwe en ongehoorde waarheden, die veranderingen met zich voerden, uit te spreken, zoo moet er een noodzakelijk verband bestaan, waarvan de verklaring kan gevonden worden in de analyse van de menschelijke natuur, tusschen het uitspreken van nieuwe, en in zekeren tijd nog nooit gehoorde waarheden, en de reactie welke daardoor bij de andere menschen wordt te weeg gebracht.

De reactie van diegenen, die zich verzetten tegen het genie is onbewust, zoo als blijkt uit de zinnelooze tegenkantingen, welke een Jezus, Spinoza, Keppler, Heine, Socrates, Plato, Gallileï, Vesalius, Pomponatius, Darwin, Multatuli ondervond, ten minste die tegenkantingen berusten op geen logica of gezonde redeneringen, en zijn voor het grootste deel instinctief.

De grootste kenner van de Natuur beschouwde de hem wederstrevende krachten ook als zoodanig, en aan het kruis gehecht door diegenen, bij wie hij juist het tegenovergestelde had opgewekt, van datgeen wat zijn edel hoofd en hart bedoelde, bad hij aan zijn' Vader: „Vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.”

Slaan wij verder de geschiedboeken der menschheid op, zoo zien wij niet alleen dat vele mannen boven hunnen tijd staande worden ter dood gebracht, vernederd of verbannen; maar juist in de meer tot ons tijdperk behorende eeuwen, worden die persoonlijkheden door hunne omgeving voor waanzinnig verklaard.

Door deze schrikkelijke straf werd tijdelijk een Newton,

Pascal, La Place, Gilbert, Comte, Rousseau, Mayer (de vinder van de wet van het behoud van arbeidsvermogen), De Causs, Gallait, Schumann, Dawison en zoo vele anderen uit de maatschappij verdreven.

En hoeveel tegenkantingen hebben zij ondervonden, voor dat het hun mogelijk was daarin terug te keeren!

De werken die door bovengenoemde mannen zijn tot stand gebracht, zijn de zuivere uitvloeisels van hun' aanleg en natuur, en datgene wat het zuivere en reine streven van de lust, aanleg, in een woord instinct van den mensch is, kan niet de oorzaak van een ziekte, van zenuwstoornis bij hem zijn.

Wij kunnen de gewrochten van die organismen als de producten van hunne hersenorganen beschouwen, waarvan de natuurlijke en geleidelijke functie, het philosophische of kunstwerk, dat zij aan de wereld gaven, tot stand bragt.

Zij volgden in hun streven het streven van hun zenuwstelsel, en hunne organen functioneerden volgens de wetten van de natuur van die organen.

Wanneer een orgaan is vermoeid, geeft de natuur daaraan den gepasten rust.

Dat dus de functie van de natuurlijke hersenorganen der hooggeorganiseerden, een krankzinnigheid ten gevolge heeft, is een ten eenenmale onjuiste beschouwing.

De grijze hersencellen en zenuwvaten, kunnen door hunne natuurlijke arbeid evenmin krank worden, als de beenen door loopen, de armen door gymnastiek, het oog door het zien van schoone kunstwerken, of het oor door het hooren van klasieke muziek.

De oorzaken van de rampen der krankzinnig-verklaarden en de zenuw-stoornissen die zij ondervonden hebben, moeten veeleer gevonden worden in eenvoudige oorzaken, die in hunne omgeving liggen, en de terugwerking op hen van andere menschen.

Om nader te kunnen doordringen in de oorzaken van den zoogenoemden waanzin, en in de wegen welke in te slaan zijn om deszelfs genezing tot stand te brengen, dienen wij in de eerste plaats tot een voorwerp van ons natuurphilosophisch

onderzoek te maken, hoe de wetten van inwerking van twee menschelijke zenuwstelsels op elkander zijn.

Die wetten van werking en terugwerking van twee magneto-electrisch geladene, elkander inducerende, hoog bewerkte eiwitmassas, kunnen licht verspreiden over dit hoogst belangrijke onderwerp.

Hierbij kan ons niet anders leiden dan de waarneming van menschen, die zich onbespied wanen, en de waarneming van ons zelve en eenige algemeen bekende feiten uit de natuurphilosophie.

Want met den mensch kan niet geëxperimenteerd worden als met een blind natuurvoorwerp zooals met dieren of machineriën, omdat hij, zoodra hij bemerkt dat hij lijdelijk geobserveerd wordt, zich aan de waarneming onttrekt.

Geen natuurphilosoof kan evenwel ontkennen, dat de menschelijke zenuwstelsels magneto-electrische toestellen zijn, die inducerend op elkander inwerken, op een dergelijke wijze als twee galvanische toestellen.

Vele slangen beletten kleine vogels onder den invloed van hun dierlijk magnetisme om weg te vlugten. De iguanen op Sumatra en Java houden op een afstand de kippen die zij willen verslinden in bedwang, enz. enz.

Hoe dikwerf gevoelen wij dat wij onder den invloed van zekere persoonlijkheid iets niet kunnen zeggen of wederleggen, dat wij in tegenwoordigheid van anderen wel zouden kunnen uiten.

Vele malen nemen wij waar, dat een ander persoon, waar wij zwijgend tegenover staan, woorden spreekt, die als voorstellingen kunnen beschouwd worden, gevolgd uit de zaken die wij juist op dat oogenblik denken, enz. enz.

In andere omstandigheden gevoelen wij bij ons zelve denkbeelden worden, die een gevolg zijn van datgene wat het eindresultaat is van het denken en streven van een ander, die zwijgend tegen ons overstaat.

Hoe honderde malen hooren wij de vrouwen de woorden spreken van mannen en het omgekeerde.

Bij de verschijnselen van het zoogenoemde dierlijk magne-

tisme, spreekt de sonambule geheel en al de grondvoorstellingen van den magnetiseur uit, d. w. z. die voorstellingen, die de magnetiseur heeft, en die de eigenlijke grond zijn van zijn streven en onbewust handelen, maar die hij tracht te verbergen, en waarop Kant en Hartmann, met vernieuwde krachten, in zijne philosophie des Unbewussten ons heeft opmerkzaam gemaakt.

Laatstgenoemde die zijne sonambule op een deken had gelegd, waaronder een ijzeren plaat, heeft de ophooping van statische electriciteit in den metaalplaat aangetoond, onder den invloed van de gemagnetiseerde.

Hieruit meent hij het besluit te mogen afleiden, dat de sonambule geladen met een electricisch fluïdum, in dezen toestand, met het binnenbekleedsel, de deken met de isolerende middelstof, en de metaalplaat met het buitenbekleedsel eener Leidsche flesch te vergelijken is.

Geschiedkundige navorschingen als die van Nobele 1) en andere verdienstelijke psychologen, hebben geconstateerd, dat het dierlijk magnetisme, d. w. z. de invloed van twee zenuwstelsels op elkander, bestaat, maar dat zooals in den aard der zaak ligt, hier eenvoudig te denken is aan een electriche inwerking van de twee zenuwstelsels op elkander.

Wanneer meerdere krachtig-physiologische persoonlijkheden bij den magnetiseur en sonambule komen, zullen wij natuurlijk nieuwe inducerende kruiswerkingen te verwachten hebben, waardoor het geheele experiment wordt verstoord, omdat van de nieuwe waarnemers krachten en stoornissen uitgaan, waarvan zij zich zelve niet bewust zijn.

De onbewuste voorstellingen die de grond van ons streven zijn, kunnen wij kortweg met den naam „wil” 2) bestempelen.

Welke organen in onze hersenen de drager zijn van dat vermogen, is tot nog toe niet met zekerheid aangetoond. Waarschijnlijk hebben wij als zoodanig te beschouwen de kleine hersenen, die ons tot gewaarworden dienen, en het ver-

1) Dr. J. N. Ramaer. Wat is waar, wat onwaar in het Dierlijk Magnetisme? Zutphen, H. J. Thieme 1847.

2) Ik bedoel hier „den wil” in den zin van Schopenhauer en Hartmann.

lengde merg waarvan de beweegkracht uitgaat, en de reactie tegen oogenblikkelijke invloeden.

Alles wat instinctief is, wat op de eenvoudigste wijze dienstig is tot het subjectieve voordeel of tot zelfbehoud van het handelend individu, het gevolg eener oogenblikkelijke reactie tegen prikkels, gaat uit van de kleine hersenen en het verlengde merg, zonder dat daarbij de groote hersenen aanhoudend in werking komen, die organen waarvan de functie ons voert tot wetenschap, kunstbeginselen en filosofie en die eigenlijk tot wilsbepaling gemaakt zijn 1).

Het onbewuste zetelt dus in de lagere hersenorganen, maar kan desniettemin, als een gevolg, een terugwerking geven op de groote hersenen, zoodat met andere woorden het gevoel het vernuft beheerscht, terwijl bij de hoogere natuur, die leeft zooals de natuur dat wil, het juist omgekeerd is.

Deze kleine uitwijding was noodzakelijk om de hoofdwetten van de inwerking van twee zenuwstelsels te begrijpen, wanneer zij zich tegenover elkander uiten en niet verbergen, zoo als in het bovengenoemde geval van den magnetiseur tegenover zijne sonambule.

Beschouwen wij thans de inwerking van de zenuwstelsels, die zich in hunne natuurlijke uiting tegenover elkander openbaren.

Hiertoe stelle men zich voor, dat een hooger georganiseerd individu, met meer zamengestelde hersenorganisatie, zich in de uiting van zijne lievelingsdenkbeelden of in de liefde, als de meest gewigtige zenuwphysiologische functie, tegenover een lager georganiseerd zenuwleven openbaart.

Welke zal den indruk zijn, vragen wij ons af, die de hooger georganiseerde op den lager bewerktuigden maakt, en welke de wetten van terugwerking van den tweeden.

Onder hooger georganiseerd, met betrekking tot de zenuworganisatie, versta ik een zoodanig individu, dat wat de zeven cellenlagen, welke Meinert in de grijze hersenzelfstandig-

1) Prof. F. Körner. Der Menschengeist, enz. Eine naturwissenschaftliche Seelenkunde. Leipzig, T. Thomas, 1870 pag. 1—190.

heid onderscheidt, en de daarmede corresponderende vaten, aanbelangt, evenzoo wat betreft de sylvische spleet, waarin het vermogen ligt van phantasie en gedachte, fijner en veelzijdiger bewerktuigd is, dan de tweede waarvan wij spreken.

De bovengenoemde organen zijn de voorstellingsorganen, d. w. z. de voorstellingsorganen van het bewuste leven, die des te omvangrijker zullen zijn, naarmate het aantal windingen in de grijze schorszelfstandigheid talrijker is, of met andere woorden de oppervlakte van laatstgenoemde grooter is.

De wet van verdeeling van den arbeid in de natuur, die overal heerscht, waarbij ieder orgaan van op elkander inwerkende deelen een eigenaardige en karakteristieke functie heeft, in verband met de verdienstelijke onderzoekingen van Gall, Pideriet, Esquirol, Spiesz en anderen, die door een te verwerpen modegeest zijn geloochend, voert ons tot het besluit, dat ieder orgaan in de hersenwindingen en in de grijze hersenstof, een bepaalde functie voor voorstelling en gedachte heeft.

Hoe fijner en talrijker vaatbundel-vertakkingen en grijze hersencellen, die door oefeningen geoefend en vermenigvuldigd zijn, des te meer en des te gemakkelijker zullen de voorstellingen in het zenuwstelsel kunnen geboren worden, en zal er eene communicatie van het eene arbeidende orgaan met het andere tot stand kunnen worden gebracht, en associatiën van voorstellingen in den vorm van gedachten kunnen plaats grijpen. Waar dus die organisatie van zenuwelementen van nature het meest zamengesteld is, en door hersenarbeid en hersen-gymnastiek tot meerdere elasticiteit gekomen is, daar kunnen wij spreken van een hoogere bewerktuiging, dan waar dit niet het geval is.

En waar, vragen wij ons af, bestaat de physiologische voorwaarde, om een hooge zenuworganisatie tot stand te brengen.

Deze hangt vooreerst af van den adel, die door de voorouders door voortreffelijke inspanning van krachten, en het streven naar het ware, schoone en goede, verworven is, zooals Häckel en Rolle ons in hunne voortreffelijke schetsen leeren, en die door de nakomelingen als kiem of aanleg in de organisatie worden overgeërfd.

Voorbeelden zonder tal worden ons in de geschiedenis daarvan opgeleverd, wanneer wij in de geslachtsregisters van een Jezus, Spinoza, Plato, Bach, de Jussieux en zoo vele anderen een blik willen slaan.

Vele geslachtsregisters zijn ons tot nog toe verborgen, die evenwel niet anders kunnen, dan de rationele theorie van de erfelijkheid van de voortreffelijke eigenschappen der voorvaderen bevestigen.

Wat den aanleg bij zeker individu betreft, om zelf het van de natuur bij zijne geboorte verworvene, tot meerdere volkomenheid te brengen, en door een juiste hersengymnastiek uit te breiden en te volmaken, zoo hangt deze af van zijne vatbaarheid voor indrukken, die altijd hand aan hand gaat, met de zamengestelde bewerktuiging van alle hoogere zenuwelementen.

Zooals juist in de nieuwste tijden door den psycholoog K ö r n e r is aangetoond, hangt die vatbaarheid voor indrukken van de samenstelling der geleiddraden (zenuwen) af, waardoor de prikkels naar het centrum van waarneming worden overgebracht.

Waar de kokers die de zenuwen omhullen meer los om de kernen zijn bevestigd, en de geleidingsweerstand het minste is, zal de vatbaarheid om het omringende te gevoelen en tot bewustheid over te brengen het grootste zijn, en de veelzijdigheid van opvatting van zaken het gemakkelijkst geschieden. Daar hebben wij dus tevens een grootere inzameling van kennis, van indrukken, die ons uit de buitenwereld zijn toegevloed, te wachten, dan ergens elders. Maar ook daar, zal het gemoed sterker tegen tegennatuurlijke weerstanden reageren, of door hindernissen gestoord worden.

De drift om weldoend in te grijpen, en hindernissen uit den weg te ruimen, of omgekeerd zich door sterke tegenstrevende prikkels te doen neerslaan, staat hier op den voorgrond.

Vrolijk, ja zelfs uitbundig te zijn met de verheugden, te lijden in de verdrukten, het alledaagsche ver te ontvlieden, en het nieuwe frissche en oogst aanbrengeende, veelzijdige op te zoeken, is het streven van zulk een karaktertype, die prikkelbaar en veranderlijk is, en teregt door den psycholoog met

den naam van cholericus-melancholicus of geniale wordt aangeduid.

Het staat ons op zenuw-physiologische gronden vrij, denzulken hooger georganiseerd te noemen, dan hem, waar de zenuwkokers vast zamengeperst zijn om de kernen, en waar de organisatie belemmerend inwerkt, om in denzelfden tijd zooveel indrukken te verkrijgen en te verwerken als de eerstgenoemde.

Want het aantal indrukken opgenomen en in de grijze hersenzelfstandigheid tot aanschouwing, voorstelling, gedachte en vindingskracht verwerkt, bepaalt de daardoor verrigte hersengymnastiek, waarbij de edelste voedingstoffen gereed zijn, om de vermoeide organen te sterken en te vermenigvuldigen, welke vermenigvuldiging of voortgezette celvorming, een hoogere en meer zamengestelde organisatie ten gevolge heeft.

Nadat aldus in het kort en op populaire wijze omschreven is, wat wij onder een hoogere zenuworganisatie verstaan, zullen wij, wanneer wij dat woord in het vervolg gebruiken, beter en duidelijker onze bedoeling vatten.

Openbaart zich nu zulk een zenuwstelsel in zijn meest natuurlijke streven bij den lager bewerktuigden, hetzij in het uitspreken van de gedachten, die de natuurlijke uitvloeisels zijn van de normale werking zijner hoogste hersenorganen, hetzij in de liefde tot eene vrouw, in één woord in de volle geheele natuurlijke waarheid, of laat omgekeerd het individu waarvan hier sprake is, eene vrouw zijn, zoo zal bij een tweede de terugwerking zeer zamengesteld zijn.

De tweede zal het hier besproken individu slechts in zoo verre huldigen en begrijpen, als door zijn handeling voorstellingen bij hem worden opgewekt, die vroeger eenmaal tot zijn zelfbewustzijn zijn gekomen.

In zoo verre zal zijn zenuwstelsel in een toestand kunnen gebracht worden, waarin het eermaal vroeger was, en zullen oude voorstellingen weder bij hem kunnen worden teruggeroepen of gereproduceerd worden, die vroeger bij hem bestonden, en zal hij niet geweldig of onaangenaam worden gestemd, door den indruk van het eerste zenuwstelsel.

Daarbij zullen zich oude voorstellingen bij den tweede associëren, met diegene welke gereproduceerd worden door den cholericus, en eene harmonie ten minste ten deele kan tusschen A en B te wachten zijn.

B kan in het laatste geval met zijn hersengymnastiek (zoo als wij die willen noemen) A volgen, wanneer hij in alle opzigten goed gezind is ten opzichte van A, en dat wel met zelfbewustheid.

Zoodra evenwel A in de uiting zijner natuur, in een sfeer geraakt, die boven het bevattingsvermogen van B gaat, zoodat hij niet met zelfbewustheid hem vatten kan, komen wij op het gebied van het onbewuste en instinctieve bij B, en zal het goede, ware, edele, natuurlijke van A, aan B een gevoelsindruk, een vage onbepaalde niet juist geformuleerden indruk, van iets slechts en tegennatuurlijks geven.

Het zenuwstelsel van B wil A verklaren, maar de organen ontbreken hem daartoe. Hij voelt alleen dat A de drager is van hoogere vermogens, die hij of zij niet kan beheerschen, en de vrees voor A's magt is thans de onbewuste grond van zijn streven.

Juist de waarheid en de natuur van A, die met de hoogere bewerktuiging van de organen gepaard gaat, zal zoodra de lager georganiseerden, die hem of haar niet verklaren kunnen, door de onbewuste voorstellingen voortgedreven worden, hen vijandig, bespottend of hoogstens medelijdend ten zijnen of haren opzichte stemmen.

Dit verschijnsel is zeer eenvoudig te verklaren uit de wetten der natuur. Het ligt in de natuur van ieder mensch, om zich waar te uiten, zooals aanvankelijk de kinderen dat doen.

Maar de menschen zijn gelijksoortig, en het gelijksoortige stoot in de geheele natuur elkander af, zoodra als dus de lager georganiseerden door gevoelsindrukken, die zij van A ontvangen, geleid worden, zal juist zijne of hare krachtige uitingen of handelingen, overeenkomstig met hare of zijne sterke natuur, afstootend en schokkend op hen werken, en zullen onbewuste voorstellingen bij hen geboren worden, juist tegengesteld aan datgene wat A uit.

Het sterkste zal dit plaats hebben bij vrouwen, waar zooals algemeen bekend is, het instinctieve leven op den voorgrond staat, en de omvang der grootere hersenen, waarvan het bewuste voorstellingsleven uitgaat, veel kleiner is dan bij mannen.

De onjuiste voorstelling van B, zal eerstens als magnetische kracht storend inwerken op het zenuwstelsel van A, maar buitendien zal de onjuiste opvatting van B, door vele anderen, die beneden het bevattingvermogen van A staan, van B worden overgenomen, omdat de onwaarheid aantrekkelijk werkt op de menschelijke natuur, juist omdat het in het streven ligt van de menschelijke natuur waar te zijn, en in de geheele onbewuste natuur het ongelijksoortige elkander aantrekt.

Zoo worden dan door een of door meerderen, die, door de hogere uiting van de natuur van A, onbewust juist een tegengestelden indruk hebben ontvangen, voorstellingen op honderden overgedragen, die tot kern hebben dat A tegennatuurlijk is.

Deze voorstellingen zijn het uitgangspunt van alle handelingen en gezegden tegen A, en worden onophoudelijk op meer en meer persoonlijkheden overgedragen.

Het is een natuurwet dat de mensch juist die onbewuste voorstellingen tracht te verbergen.

Maar een tweede die een scherpziend oog bezit, doorgrondt datgene wat de tweede hem verbergt.

Zoo valt het A dan ook gemakkelijk, de voorstelling die men van hem heeft, en die hij kan beschouwen als het punt van uitgang van de reactie tegen zijn persoon te vatten.

Anderen willen evenwel niet doorgrond worden door bovengenoemden, en gaan wanneer hij te kennen geeft, wat er in hem omgaat nog sterker tegen hem of haar reageren dan vroeger.

Diegenen welke voorstellingen van het niet goede van A hebben ontvangen, zullen misschien uit vriendschap, zoo als zij meenen, alle pogingen in het werk stellen, om hem af te brengen van zijne natuur.

Beveelt men evenwel iets aan iemand aan, met kracht en nadruk, dringt men iemand iets op, zoo zal hij, wanneer hij hoog georganiseerd is, in verdubbelde mate volharden, om

voort te gaan op den eenmaal ingeslagen weg, d. i. zijne natuur te handhaven.

Hierdoor zal A hoe langer hoe meer afwijken van zijne omgeving, en onbegrijpelijker worden met den dag, totdat hij het gevoelsleven van zijne geheele omgeving zeer schokt, en de associatie van zijne of hare voorstellingen en de hunne, in geen deele meer plaats kan hebben, en hij buiten hunne voorstellingskringen staande, als geheel excentriek of waanzinnig verklaard wordt, en men hem of haar met vereende magt brengt, ter plaatse waar de natuur in de diepste, meest eenzame en fijnste smart levend begraven wordt, in een gesticht.

Terecht zegt onze grootste dichter Multatuli, dat wanneer Jezus in onzen tijd zou' verschijnen, men hem zou' brengen naar een krankzinnigen gesticht.

De empirische psychologie en de zenuwphysiologie leert ons, dat dit het eenvoudige verloop zou' zijn, van zijn lijdensgeschiedenis.

De onbewuste instinctieve tegenstand van den lager georganiseerden, zou' hem daar weten vast te houden.

De laatste woorden van den grootsten wijsgeer der wereld „Vader zij *weten* niet wat zij doen” bewijzen dat hij natuurphilosoof was, zooals geen ander, dat hij gedacht heeft en gevoeld zooals niemand na of voor hem.

Uit onze beschouwing vloeit van zelf voort, dat wanneer de associatie van de bewuste voorstellingen van den krankzinnig verklaarden en die zijner omgeving, niet meer plaats kan hebben, en de strijd van het onbewuste tegen hem een aanvang neemt, hij den grootsten tegenstand zal te wachten hebben van die zenuwstelsels, die gelijksoortig met hem zijn, omdat het meest gelijksoortige in de natuur elkander het sterkste afstoot.

De reactie van zijne naaste familieleden, en het tegen zijne natuur instrevende, dat deze menschen hem en zijne omgeving onophoudelijk willen opdringen, zal hem de grootste smart veroorzaken.

Van daar de geweldige actie die gemeenlijk bij het verschijnen van vader en moeder, en broeders of zusters, bij krankzinnig-verklaarden word waargenomen.

De actie van zoon tegen vader of broeder en die van dochter tegen moeder of zuster, is gewoonlijk het grootst.

Bij het verloop dat wij hebben trachten te schetsen, in zoo mogelijk begrijpelijken vorm, zal natuurlijk het organisme op de geweldigste wijze worden aangetast, het zenuwstelsel en bepaald het sympatische op de sterkste en meest abnormale wijze worden geprikkeld, hetgeen op den bloedsomloop den meest storenden invloed uitoefent.

Door de intermitterende schokken, welke de lijder of lijderes ontvangt, zal de verspreiding van het bloed in de haarvaten der hersenen dag aan dag meer onregelmatig geschieden, en zullen enkele deelen overmatig, en andere zeer weinig of in geen deele gevoed worden. Dit oefent op den gedachtengang den meest storenden invloed.

In een volgende periode, zal zich serum ophoopen, en een drukking veroorzaken op de hersenen en het denken onmogelijk maken.

De granulaties treden eindelijk in, en bij totaal niet denken en idiotisme, waartoe de patient ten slotte vervalt, treedt de atrophieering van de corticaal-zelfstandigheid der hersenen in 1).

Zoo waren de resultaten van vele hersensecties van Schröder van der Kolk.

Die toestanden beschouwt men als een oorzaak van de ziekte.

Ik evenwel beschouw die als een gevolg van de uitwendige stoornissen, n. l. tegen de natuur van den lijder, afkomstig van den strijd van het onbewuste, tegen het streven van zijn zenuwstelsel.

Niet zijne of hare studie, kunstzin of liefde, was de oorzaak van den vermeenden waanzin, zooals de mensch, die de onwaarheid gaarne aanneemt, meent.

Het verzet van den niet denkenden onbewust levenden instinct-mensch, tegen zijne of hare hooger georganiseerde natuur, bragt hem of haar in het krankzinnigen-gesticht.

Dit denkbeeld, dat naar mijne meening op den voorgrond

1) Güntner. Handbuch der gerichtlichen Psychologie pg. 7. Richter Hamburg & Leipzig 1868.

dient te staan, bij de diagnose aangaande krankzinnigheid, volgt onmiddellijk uit de theorie van Darwin, Kant en Hartmann.

De eerste wees ons met de meeste scherpzinnigheid op den strijd die er tusschen alle dieren in de schepping bestaat, en sprak de gedachte uit, dat de mensch in grondzaken volgens hetzelfde plan, maar fijner en zamengestelder geconstitueerd was dan dat gedierte.

Kant maakte ons opmerkzaam op de onbewuste voorstellingen, die de mensch zelf ontkent te hebben, en die hij niet weet dat de eigenlijke drijvers zijn van zijn streven, en Hartmann wees ons ten deele op de geweldige rol, die die onbewuste voorstellingen in de natuur spelen.

Wij zouden de zaak kortweg zóó uit kunnen drukken, „wanneer een mensch, door anderen in zijne denkbeelden of liefde niet begrepen kan worden, streeft het instinct der anderen, zooveel mogelijk, zijne natuur te dooden.” Dit laatste zal des te meer plaats hebben, naarmate hij of zij hooger georganiseerd is.

Deze reactie gaat uit van het onbewuste zenuwleven, en daar waar de groote hersenen, door wetenschap, kunst en filosofie, behoorlijk geoefend zijn, is zij het minst te vreezen, omdat daar de voorstellingsorganen heerschen over de gevoels- en wilsorganen, en niet het omgekeerde plaats heeft, zooals bij vrouwen en oppervlakkige mannen dikwijls geschiedt.

Hebben zich eenmaal de voorstellingen omtrent den krankzinnig verklaarden vastgesteld, zoo kunnen die niet worden opgeheven, omdat zij uit aanschouwingen zijn voortgevloeid, die weder van gewaarwordingen afkomstig waren, welke aanschouwingen herhaalde malen zijn teruggekeerd, op zoodanige wijze, dat door een arbeid in de diepere cellenlagen der grijze hersenzelfstandigheid, zekere organen tot rust en evenwigt zijn gekomen, welke evenwigtstoestand, voor den waarnemer het gemakkelijkste is, en telkens intreedt, wanneer hij den krankzinnig verklaarden ziet.

Herbart zegt in zijne psychologie zeer juist, dat de mensch er naar streeft, om een persoonlijkheid, die hij niet verklaren

kan, en bij wiens verschijnen honderde voorstellingen verrijzen voor zijn geest, die hij als boven zijne bevassing liggende gevoelt, terug te brengen tot een eenvoudig begrip, in welk begrip hij steun vindt bij anderen.

Dit is de *zuspitzung* van Herbart, die door de menschen boven de spanning wordt verkozen die dikwerf daarin zichtbaar is, dat men een hooge onbegrijpelijke persoonlijkheid, met den naam van krankzinnig bestempelt 1).

Trouwens het kan niet anders, want de mensch kan alleen beoordeelen wat onder hem is, niet dat wat boven hem is.

Wanneer zich bij velen de voorstellingen omtrent den persoon in kwestie hebben vastgesteld, zoo zullen die voorstellingen telkens gereproduceerd worden, bij zijn verschijnen.

Zij bij wie die onbewuste voorstellingen worden, zullen die trachten te verbergen, maar juist daardoor worden zij door den krankzinnig-verklaarden opgemerkt, en bovendien werken die onbewuste voorstellingen, waarbij wij ons eigenaardige spanningstoestanden der grijze eiwitmassa te denken hebben, inducerend op zijn zenuwstelsel terug, en geven aanleiding tot het ontstaan van stroomen, waarvan de rigting juist tegengesteld is aan die, welke de natuur van den patient verlangt.

Hieruit is zijn lijden te verklaren, de beweringen dat er complotten tegen hem of haar gesmeed worden, enz. enz.

Niets van dit alles, wij hebben hier alleen te doen met den onbewusten instinctweerstand van de lager georganiseerden, tegen den hooger georganiseerden.

Het streven van alle lageren, is juist tegen de natuur der hooger in, maar onbewust, want niemand haat hem of haar, neen in het tegendeel ieder wenscht hem of haar medelijdend, bespottend of vrezend toch het goede toe.

Maar dat goede, dat men toewenscht, is juist tegengesteld aan de natuur van den krankzinnigen.

Aangezien de krankzinnige de hoogst georganiseerde is, en

1) Als aanvangs-lectuur aangaande deze onderwerpen leze men: Johann Friedrich Herbart's Lehrbuch zur Psychologie. 3te Auflage. Leipzig, Voss, 1850.

wij, die ons met den raam van wijs bestempelen, nooit in staat zijn hem of haar in zenuwleven te overzien of wetten voor te schrijven, zoo ligt het in den aard der zaak, dat de geleesmethode een geheel eigenaardige dient te zijn.

De krankzinnige is boveemate waar en gevoelvol, en uit die waarheid en dat gevoel op ieder oogenblik, ten minste in de eerste periode.

De omgeving die, door de tucht van heerschers in de maatschappij, waaraan zij zijn onderworpen, en waardoor hunne natuur is verknepen en misvormd, en wier woorden zij spreken eenigzins tegennatuurlijk geworden is, wordt door de waarheid van den waanzinnige sterk aangegrepen en geschokt, en krijgt, juist door die waarheid, den indruk van iets tegennatuurlijks.

Een groote fout van de medici in krankzinnigen-gestichten, die weinig aan degelijke psychologie hebben gedaan, ligt daarin, dat zij hangen aan de voorstellingen welke zij van anderen hebben ontvangen (voornamelijk van de familie), omtrent den krankzinnig-verklaarde.

Men volge geheel en al den krankzinnige in zijn geestelijk streven, en late zich niet door de leugen-voorstellingen van zijne zelf niet bewuste omgeving medeslepen, al zijn er ook duizend voorstellingen, die ons trachten te beangstigen of medelijden in te boezemen.

Een eerste eisch voor den psychiatricus is, dat hij zich in de zielstoestanden van alle menschen kan verplaatsen, en in de hoogste aandoeningen der menschelijke natuur kan leven, zoo zal hij waar, d. i. opregt den innigen en hoog georganiseerd broeder of zuster kunnen volgen, die, door het onbewuste en juist door de eigene gestrengheid en standvastigheid van karakter, is gekomen in het gesticht.

Men volge de natuur, en neme de krankzinnigen als leermeesters of leermeesteressen aan, sprekende hen nooit tegen, voere hen zooveel mogelijk ongelijksoortige persoonlijkheden toe, geve hen die achting die zij verdienen als lijdende voor groote principes, waarvan zij altijd de dragers zijn, maar die op den diermensch den indruk van iets gemeens of bespottelijks maken, welke grootste principes evenwel kunnen ontaarden, onder

den onophoudelijken invloed van den leugen en weerstand, waarmede men hen tracht om den tuin te leiden.

Men volge dus hunne natuur, en trachte met behulp van de meest degelijke dichters en filosofen, en na langdurige psychologische studie, die natuur naauwgezetter te volgen, en spreke immer de zuivere waarheid tot hen, trachte niet pedantisch hen onder de enge kringen te brengen van zijn eigen geest, maar worde geheel (minister) dienaar hunner natuur, *afhoudende de storende reacties van den zich zelf onbewusten tegenstrevenden stoffelijken mensch, en voornamelijk de reactie der familie* 1).

Men neme, dit spreekt van zelf, de regels van hygiene in acht, en zuivere het darmkanaal van onreinheden en entozoa, waar het bestaan daarvan te vermoeden is, roepe door huidspiercultuur, licht, lucht, zemelbrood, vegetabel dieet, overvloed van aangename prikkels, zooveel mogelijk de natuur in het organisme terug, maar de grondstelling van den psycholoog zij toch immer: Volg de natuur van den krankzinnige, en zijne natuur zal de uwe volgen.

Dit geschiedt tot nog toe veel te weinig, men volgt de natuur van zijne familie, en neemt hare onware gevoelsvoorstellingen aan, terwijl men ten eenenmale de regten van den waanzinnig-verklaarden miskent, en zijn oordeel buiten rekening laat.

Dit is trouwens natuurlijk, want de onwaarheid (van datgene wat nog geen burgerrecht heeft verkregen, in de wetenschap of kunstwereld) trekt aan, en de waarheid wordt afgestooten door de menschelijke natuur, juist omdat het in de natuur van ieder mensch ligt, waar te zijn, en dat het gelijksoortige in die geheele natuur elkander afstoot, het ongelijksoortige elkander aantrekt.

Bij den hooger georganiseerden, die men tot de wetten zijner natuur wil terugbrengen, zijn de zuivere regelen van het christendom te volgen, d. w. z. hem of haar, alles, wat men tegen hem of haar heeft, onder vier oogen te zeggen, en

1) Dezen weg volge men op den langen duur, niet in de eerste periode, waarom, dit zal straks duidelijk worden.

zoo men niet kan wederleggen, hetgeen de patient tegen ons beweren inbrengt, de minste te zijn, en onze natuur aan de zijne te onderwerpen.

In dit laatste geval dient men te zwijgen bij ieder ander, over hetgeen men met dien patient heeft gehad, of de zuivere waarheid te zeggen.

Dit is de hoofdzaak voor den psycholoog, die zorg draagt, dat alle personen in de omgeving van den krankzinnig verklaarden zeer ontwikkelde lui zijn, met de meeste levens-ondervinding.

Om iets nader te komen, tot het begrip van datgere wat de hoogst georganiseerden in de ons bekende natuur eigenlijk voor wezens zijn, kan op dit oogenblik niet anders aanbevolen worden, dan de langdurige en naauwgezette studie van de empirische psychologie, zooals die van Spiesz, Meinert, Esquirol, v. d. Kolk, Hartmann, Körner en voornamelijk Recht in zijne algemeene natuurphilosophie, die ik aanbevolen heb in mijn tweede brochure is uitgegaan 1).

De vlijtige studie van de theorie van Darwin, is een eerste en hoofdvereischte, (die helaas maar al te veel door de psychologen verwaarloosd wordt), omdat daar de onbewuste inwerkingen van de zenuwstelsels op elkander, in verklaard wordt.

Het zal thans den lezer duidelijk zijn, wat het hoofddenkbeeld dezer schets is, en waarop alle verdere beschouwingen en deducties berusten.

Ik wil het nog eenmaal, in korte woorden tot nadere verduidelijking formuleren.

Dat hoofddenkbeeld is, dat: *Wanneer een zenuwstelsel, zich in handeling en uiting of streven openbaart, volgens de wetten zijner natuur, (dus dat is: waar, schoon en goed) bij een lager georganiseerde, die dat zenuwstelsel niet kan begrijpen of verklaren, een voorstelling door die natuur wordt opgewekt, van iets onwaars, leelijks en slechts, welke onbewuste voorstelling, welke uitgaat van het onbewuste zenuwleven, (kleine hersenen en ruggenmerg), als kracht*

1) Raadpleeg nog het nieuwe en belangrijke geschrift; Dr. Langweiser. Versuch einer Mechanik der Psychischen Zustände. Wien 1871, Czermak.

voortdurend en onophondelijk, tegen de natuur van het hooger georganiseerde wezen inwerkt.

Zoo ontstaat de „struggle for life,” in de menschelijke maatschappij.

Omdat bij vrouwen, het lagere zenuwleven het meest ontwikkeld is, en meest het instinctieve het verstandelijke en vernuftige beheerscht, zal de reactie tegen de natuur en voornamelijk tegen het scheppend bezielende en denkende in den man, zoowel als tegen het ware, schoone en goede van de hoogst georganiseerde in hare eigene sekse het grootste zijn.

Men kan die vrouwelijke reactie, van de minder empfindsame lager georganiseerde individuën, inzonderheid tegen de meer door de natuur bevoorregte, gezonde, gelukkige, vrolijke en scherpzinnige sectegenooten, als een onophoudelijke opeenvolging van reflexiebewegingen beschouwen, die in het oog van den zenuwphysioloog ten slotte iets bespottelijks verkrijgen, omdat zij zoo kennelijk geheel en al buiten de werking der groote hersenen plaats hebben.

De reactie tegen mannelijke denkbeelden, gevoel en kracht, van het onbewuste, zijn evenwel van minder gevaar, ten minste in een land waar behoorlijk het instinctieve en onzinnige in de vrouw aan banden is gelegd, zooals in Duitschland, en waar niet hare onwaarheid den man domesticceert en beheerscht, zooals in Holland, België en Frankrijk, maar hare waarheid en de achting die zij bezit voor de mannelijke deugden, die voortvloeijen uit zijne hoogere organisatie, zijn verstand, gevoel en kracht, haar onderwerpt aan den man, en haar doet leven zooals de wetten van hare organisatie haar aanwijzen, d. i. den man te gehoorzamen en te volgen.

Meerdere stoornissen geeft de bloedige struggle for life, die er uitgaat van de lager georganiseerde, tegen de hooger bevoorregte sectegenooten.

Wij gaan thans over om die inwerking van lager bewerkte zenuwstelsels op de hoogst georganiseerde en meest natuurlijke vrouwelijke type te bespreken.

Ook die karaktertype, zal, zooals boven beschreven is, het choleric-melancholische of geniale temperament bezitten.

Zij zal gekenmerkt zijn door schoonheid van vorm en bouw, vrijheidszin, waarheidszin, groote vrijgevigheid en goedhartigheid, met een oneindige behoefte om te geven en te ontvangen.

De liefde die in het geheim werkt, en zich voor de wereld verbergt, is de kern van haar bestaan.

Zij bezit de natuurlijke gratie in bewegingen en in wijze van spreken, die, met veel moeite, door de lager georganiseerde, door langdurige kostschooldienst, moet aangeleerd worden. Zij is de waarheid en bevalligheid en schoonheid, ongekunsteld en kinderlijk, terwijl zij het hoogste in haar voor de nieuwsgierige oogen van de wereld geheim houdt, zooals de natuur dat doet.

Zij vindt behagen in de gaven die door die natuur haar gegeven zijn, tracht door smaak datgene te verhoogen, wat zij heeft, en laat met welgevallen haar oog rusten op haar eigen beeld, wanneer door den man haar gezegd is, dat zij schoon is. Zoo bewondert zij hare eigene natuur, en be leidt aan de wereld, dat zij zich zelve lief heeft zooals wij allen doen.

Zij komt uit voor alles wat in haar is, zooals de kinderen dat doen, waar de natuur nog bestaat in alle eenvoud en waarheid.

Zulk een krachtige vrouwennatuur mogen wij de ware dochter der natuur noemen, de draagster der waarheid en liefde.

Volgen wij haar in het geheim, en zien wij hoe zij alles weggeeft aan juist diegenen die hulp behoeven, hoe zij hare vriendinnen gelukkig maakt en gebrekkigen ondersteunt, hooren wij haar spreken over allerlei onderwerpen, en doorgronden wij hoe scherp haar vernuft is, dan erkennen wij met de hoogste convictie, dat zij als vrouw het hoogst bewerktuigd moet zijn.

Die volkomen natuur zal evenwel zeer spoedig aan de lager georganiseerde sectegenooten den indruk geven van iets dat dwaas, ijdel, gemeen of slecht is.

Als dochter der natuur zal zij den man lief hebben, en die liefde als het hoogste, het edelste in die natuur beschouwen.

Zij zal er trotsch op zijn , dat mannen haar volgen, waarom ? omdat zij den man hoogacht , en in zijn waarde erkent.

De vrouw is in organisatie evenwel minder ontwikkeld dan de man.

Haar onbewuste zenuwleven , hare kleine hersenen , zijn grooter dan die des mans , haar sympatische of inwendige zenuwstelsel sterker ontwikkeld , het lijmgelalte harer beenderen aanzienlijker , het bovenste deel des ligchaams meer tener , evenzoo haar geheele bouw en gestalte.

De groote hersenen des mans zijn grooter in gewigt.

Zoo komt het dan , dat iedere man , eigenlijk wanneer hij dien naam eenigermate verdient , eene vrouw onder zijn invloed kan brengen , welke invloed min of meer van dierlijk magnetischen aard is.

Deze invloed is evenwel electrisch-inducerend , en verdient nadere psychologische omschrijving.

Wij hebben in den beginne er op gewezen , hoe in de geheele onbewuste natuur het ongelijksoortige elkander aantrekt.

Deze regel zal ook hier van toepassing zijn.

De vrouwentype die wij zoo even hebben afgeschilderd , en die wij met den naam van „vrije vrouw” willen bestempelen en aanvankelijk als draagster van de meest ware en natuurlijkste beginselen moeten aanmerken , zal , daar waar zij onder den invloed der hoogste mannelijke zenuwelementen komt , het meeste aangetrokken worden , door de onware mannelijke natuur , juist omdat zij zelf waar en natuurlijk is. De zich volkomen waar openbarende mannelijke natuur , zal haar evenwel als gelijksoortig afstooten.

De afstooting zal wederkeerig zijn , en deze laatste zal ook in haar iets slechts zien of onaangenaams , en zich tot die vrouwen getrokken gevoelen , die hare ware voorstellngen verbergen , zich terughouden , liefde prediken , weldoen in het openbaar , en de mannen weten te stemmen en tot hare instinctieve doeleinden weten af te rigten.

De onwaarheid van den man , trekt de waarheid van de vrije vrouw aan , en zoo ontstaat eene liefde.

Het physiologisch overwigt van den man , die zijne ware

voorstellingen verbergt, heeft ten gevolge, dat zich de vrije vrouw onbewust tegenover hem gaat verhouden, en zich geheel en al aan hem, dien zij lief heeft met de natuurlijkste, de hoogste liefde, overgeeft.

Haar gevoel is te hoog ontwikkeld, om haar eigen egoïsme te stellen boven de liefde tot haren vriend, voor wien zij vader en moeder verlaat, en die zij aanhangt minachtende het oordeel van een omgeving, die haar toch niet begrijpen kan.

Geen oordeel is haar van meer gewigt, of wordt door haar gesteld boven dat van haren vriend, zelf niet het oordeel van den jurist, die de wet gaf, als veiligheidsmiddel voor de vrouw, die zich overgeeft aan een man, tot verkrijging van een positie en onderhoud in de maatschappij.

De onware mannelijke natuur, heeft haar, die alles om hem heeft verlaten, in zijne magt, en wanneer hij haar loslaat, staat zij met hare schoonheid en natuurlijke verhevenheid alleen, wanneer hij verhaalt, nadat hij haar verlaten heeft, zal de onbewuste instinctmensch 1), die door de natuur van anderen den indruk krijgt van iets afschuwelijks, op haar vallen gelijk het wild gedierte, en nu, terwijl zij de lager georganiseerden, en vooral hare minder bedeelde sectegenooten, magt over haar hebben, zal men zijn lust bot vieren, om haar de hoogere af te martelen en te vernederen, of hoogstens een ploerterig beschermheerschap over haar aan te nemen.

Met de bewustheid in het hart, dat zij de liefde hooger gesteld heeft dan het oordeel der wereld, weigerende te knielen voor hare setegenooten, waarin zij de zelfzucht en berekening erkent, waarvoor zij niet hare waarheid en zich gevend gevoel het onderspit wil doen delven, loopt zij in onstuimigheid voort, zoekt hare lotgenooten op, en werpt zich in de armen van haar, die ook wel uit medelijden, aangezien zij grootendeels hetzelfde hebben ondervonden, maar toch ook om geldelijk voordeel haar huisvesting verleenen.

Hare natuur blijft ook thans nog bestaan, en met de dolk

1) Teregt onderscheidt mijn vriend, Dr. de Brieder, in den mensch, het beginsel van „anima" (ziel) of wil, afhankelijk van de structuur der lagere zenuweelementen, en dat van „geest" het resultaat van cogitatie.

van hare eerste liefde in het hart, tracht zij het zware lijden te torschen, haar door de noodzakelijkheid opgelegd, met een volharding, moed en onafhankelijkheid van karakter, waarvoor ieder denker en gevoelend mensch met hoogachting vervuld wordt.

Hare waarheid en haar gevoel, hare mededeelzaamheid en teederheid, zal evenwel op de onbewuste instinctieve menschen, die met haar in aanraking komen, telkens den indruk maken van het tegenovergestelde, en zij zal ongelooflijk lijden door de onbewuste voorstellingen van diegenen, die haar zien en met haar spreken.

Alle voorstellingen die onbewust door haar bij anderen worden opgewekt, en die juist tegengesteld zijn met de waarheid, worden overgedragen door de geheele wereld, en omdat de leugen wordt aangenomen, zullen zij alom (bij de weinig ontwikkelden) ingang vinden.

Zoo ontstaat dan een heerschende voorstelling in een maatschappij, waaraan zich iedere philister, die gewoon is de hersenen van anderen te leenen, onderwerpt.

De heerschende voorstellingen kunnen wij vreezen, omdat het krachten zijn, die in een bepaalde rigting streven, en die des te gevaarlijker zijn, naarmate zij meer onbewust en zonder logischen grond het instinct beheerschen.

Zoo evenwel te denken als de onbewuste massa weigert ons de psychologie.

Het onbewuste instinct kunnen wij ontwijken, zooals de bergwerker de logge massa stof ontwijkt, die hem drijgt te verpletteren. Voor die logge massa neder te knielen, en die te stellen boven de wetten van het denken en de waarheid, zullen wij weigeren.

De eigenaardige stoornissen in het zenuwstelsel der vrije vrouwen, die later ontstaan en geheel en al afhangen van zamengestelde processen, afkomstig van plaatselijke omstandigheden en invloeden, willen wij hier in dit korte bestek niet verder volgen.

De natuur van de hoog georganiseerden, zal evenwel door de invloeden in ongeloofelijke mate lijden, en de eischen van

onzen tijd vorderen krachtige middelen, om deze physiologische stoornissen op te heffen.

Het zal thans den lezer duidelijk zijn, dat het voorgaande betoog alleen daarop doelt om aan te toonen, dat de krankzinnigen en de vrije vrouwen aanvankelijk de hoogst georganiseerd zijn, en dat de consequentiën van hunne natuur en voortreffelijke eigenschappen, hen brengen tot den pathologischen toestand, waarin wij hen waarnemen, omdat de waarheid en de liefde in de hoogste, krachtigste en edelste vorm, juist op de lagere naturen den indruk maakt van iets tegenovergestelds, welke indruk, juist omdat die onwaar is, gemakkelijk op velen wordt overgedragen, zoodat krachten ontstaan, waardoor de lijders en lijdereessen gefolterd worden.

Wil men door de psychologie het middel verkrijgen, om te zien wie de krankzinnigen en vrije vrouwen zijn, of liever met welke karakertypen men te doen heeft, dan is het middel daartoe zeer eenvoudig.

Op dusdanige wijze werd door mij met velen geëxperimenteerd, en maakte ik mijne diagnose die tot de bovenvermelde conclusiën voerde.

Ik ging uit van de redenering, dat wanneer twee zenuwstelsels met elkander in contact komen, en de eene de drager is van zekere eigenschappen, en die tot uiting brengt, het tweede juist met de tegenovergestelde eigenschappen zal geladen worden.

Wanneer het eene zenuwstelsel b. v. tot onwaarheid gestemd is, zoo zal door het contact het tweede tot waarheid gestemd worden.

Wanneer A tot nog toe onbekend met B, aangenomen dat A een goed acteur is, bij B een geheel aan zijne natuur vreemde rol aanneemt, zoo zal B juist tot natuur en waarheid gestemd worden, door contactwerking.

A in zijne rol scherp B waarnemende, kan de diagnose omtrent zijne natuur met veel grootere juistheid maken, dan in eenig ander geval, omdat hij B onbewust door de magt van den leugen of liever kunst, tot waarheid stemt, door een kracht die B niet kent. Dit dient de eerste periode te zijn,

wanneer wij een diagnose aangaande den krankzinnigen of vrije vrouw willen maken.

Hij of zij zal zich dan geheel en al in hare natuur en lievelingsdenkbeelden aan ons openen, en wij kunnen den grond van hare kwaal doorgronden, de wetten van haar denken en gevoelen vatten, ten minste wanneer wij veel zelfs hebben gedacht en gevoeld.

Dit is eigenlijk voor iederen arts de eerste periode van diagnose, hij moet zelf in het eerste oogenblik bij iedere patient verbergen, wat er in hem omgaat, om die patient tot waarheid te stemmen en te diagnostiseren.

Hij zal des te meer en sterker acteur moeten zijn, naarmate de patient sterker en natuurlijker is, zooals bij de krankzinnigen en vrije vrouwen. Omdat zij als kern hunner natuur de waarheid in zich besloten hebben, zullen zij zich meer geheel en al aan hem overgeven, naarmate hij beter acteur is, d. i. op het eerste oogenblik meer drager van den leugen, omdat het ongelijksoortige elkander in de natuur aantrekt.

Zoo verwierf ik op het eerste oogenblik, mij de grootste sympathiën van vele krankzinnigverklaarden en vrije vrouwen, door mij doofstom, gek, idioot, dronken, ruw en onbeschoft, dom te houden, of door in het algemeen gebruik te maken van de kunst, waardoor geheel en al de kern van mijn persoon werd verborgen.

Dit is de periode van diagnose waarbij de arts zich bekend maakt met de natuur van den patient, die hij door de kunst aan zich onderwerpt.

Deze diagnose moet geschieden buiten de lastige tegenwoordigheid van anderen, die ons kennen en die de ernst van de taak, door een philisterachtige afgunst miskennen, en door bewegingen of gezegden alles zouden kunnen bederven.

Gedurende de diagnose, moet de scherpzinnigheid van den arts de middelen doorgronden, die kunnen leiden tot herstel van de, door het onbewuste verstoorde, natuur van den patient, en gedurende de periode dat hij of zij hem volgt en lief heeft, gaat hij voort met de storende invloeden, die tegen hare of

zijne natuur inwerken, af te houden, en die natuur te sterken physiologisch en psychisch.

Tot dusverre was de natuur, die zich waar tegen hem openbaarde lijdelijk aan hem onderworpen, door dat de arts onwaar was, maar onwaar als kunstenaar dus met zelfbewustheid.

Deze eerste periode dient om den patient in een toestand van welgevallen en rust te brengen, en weer geheel en al in zijne of hare natuur, die zooveel stoornissen van de buitenwereld ondervondt.

Nadat door bovengenoemde contactwerking van het zenuwstelsel van den arts en dat van den lijder of lijderes, de gezondheid geheel en al is hersteld, dient de arts door geestelijke middelen en zuivere waarheid den patient de noodige zelfbewustheid te geven, waardoor die zich zal kunnen wapenen tegen de onbewuste krachten van de buitenwereld, waardoor de pathologische toestand is te weeggebracht.

De arts wordt dus in de tweede periode de leermeester van den krankzinnige of vrije vrouw, waarbij hij hem of haar, die ontwikkeld genoeg is, bekend maakt met de inwerking van de zenuwstelsels op elkander, en met de gevaren, die een geheel ridderlijke, ware, schoone en edele natuur, wanneer die mededeelzaam is, en zich aan lager georganiseerden altijd openbaart, bedriegen.

Maar ook in deze periode, wanneer hij zijn kennis en magt aan hem of haar overdraagt, zal de patient die kennis overnemen, maar langzamerhand meer en meer gelijksoortig met hem worden.

Zoodra wanneer een volkomen gelijksoortigheid is ingetreden, zal de patient tot den arts zich niet meer zoo aangetrokken gevoelen als vroeger, en zelfstandig buiten hem kunnen bestaan, en de genezing is bewerkstelligd 1)

Hij of zij in de wereld teruggekeerd, is in staat gesteld de oorzaken van het vroegere physiologische lijden te begrijpen, en zich, door de ware voorstellingen op gepaste oogenblikken

1) Teregt zegt Herbart dat alle aantrekking van twee zenuwlevens berust op ongelijksoortigheid.

te verbergen, als individu te wapenen tegen den storm van het onbewuste instinct en onnadenkende oordeel der lager georganiseerden.

Zoo wordt dan zooals de onsterfelijke Spinoza zegt, een deel van het lijden opgeheven, omdat het lijdend individu zelf de oorzaken, het verloop en de ontwikkelingsgeschiedenis van dat lijden begrijpt, en zich door gepaste middelen kan wapenen tegen de verdere stoornissen tegen zijne of hare natuur.

Waarschijnlijk, ten minste dit zou men zeggen van een natuurphilosophisch standpunt uitgaande, wanneer wij aan een degelijk onderzoek de inwerking van de zenuwstelsels op elkander onderwerpen, zijn door Jezus den Nazarener met de uitdrukking: „Velen die op de aarde de laatste schijnen, zullen in het koningrijk der Hemelen (d. i. daar waar de wezens niet meer onder den invloed der physische krachten zijn, die hen beletten de waarheid te begrijpen en te gevoelen en te erkennen) de eersten zijn” de vrije vrouwen en de krankzinnigen bedoeld.

Jammer dat ons zoo weinig overgebleven is, van de diepzinnige natuurphilosophie, van dien grooten denker, maar dat alles door tusschenpersonen ons is overgebracht.

Men beweert dat de krankzinnigen-gestichten en de borderdeelen mooie instellingen zijn, „het kan zijn”.

Maar dat is zeker, dat diegenen die in die verblijven zijn de hoogste smarten lijden, welke op onze planeet geleden worden, niet door kwaadwilligheid, maar door gebrek aan ontwikkeling en natuurkennis van de andere menschen 1).

De voorstellingen, dat de krankzinnigen krankzinnigen zijn, en dat de vrije vrouwen slecht zijn, houden hen binnen de perken van ellende, die slechts kunnen worden aangezien met leede oogen door den diermensch, van alle verstand, zelfbewustheid, lectuur en gevoel beroofd.

Hen te erkennen in hunne waarde, zich zooveel moeite te

1) Met die andere menschen bedoel ik diegenen, welke buiten het gesticht leven, en die aan de doctoren en anderen allerlei praatjes omtrent de zieken opdringen, waardoor voorstellingen worden opgewekt, die de krankzinnigen in het gesticht houden.

geven, om een oogenblik na te denken over de natuur en de natuurwetten, is de eerste pligt van een ieder die aanspraak maakt op den naam van mensch.

Daarbij dient de lager-georganiseerde, die ver in waarheidszin, gevoel en liefde beneden hen staat, in ridderlijkheid en adeldom, geen pedantisch beschermheerschap aan te nemen maar er naar te streven hen te verklaren en te begrijpen.

Hij die knielt voor het oordeel der meerderheid in zijn denken en gevoelen, is een slaaf zonder individualiteit en zelfbewustheid, wat zijn handelen betreft, zoo kan hij door de boeijen die men zijn organisme aanlegt worden geketend.

Ik spreek deze laatste zin uit om daarmee te kennen te geven, dat ik niemand wil aansporen om te handelen, met opoffering van zijn eigen geluk of eigenbelang, nog mij eenig ander oordeel of regt wil aanmatigen over menschen, maar dat ook met deze schets, zooals met alle andere, ik het licht wensch te doen vallen, alleen op de natuur en natuurphilosophie.

